

Танклевська Н. С.
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і аудиту та фінансів
Херсонського державного аграрного університету*

Ковальова А. О.
*аспірант кафедри обліку і аудиту та фінансів
Херсонського державного аграрного університету*

Tanklevska N. S.
*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of Accounting and Auditing and Finance Department
Kherson State Agricultural University*

Kovaleva A. O.
*Postgraduate Student of Accounting and Auditing and Finance Department
Kherson State Agricultural University*

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

THE BASES OF FORMATION OF STRATEGY OF FINANCIAL PROVIDING OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Анотація. Стаття присвячена теоретичним аспектам розробки стратегії фінансування. Розглянуто тлумачення понять «фінансова стратегія» та «стратегія фінансового забезпечення». Визначено підходи до побудови алгоритму формування стратегії фінансового забезпечення на сільськогосподарських підприємствах та етапи побудови цієї стратегії.

Ключові слова: стратегія фінансового забезпечення, фінансова стратегія, фінансові ресурси, сільськогосподарські підприємства, виробництво.

Вступ та постановка проблеми. Фінансування сільськогосподарських підприємств є складною і водночас необхідним елементом для успішного розвитку підприємств й утримання їх на конкурентному рівні. Більшість підприємств зіштовхнулися з проблемою нестачі, важкої доступності до всіх видів ресурсів. В умовах диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію, засоби виробництва й сировину, енергоносії аграрним підприємствам важко господарювати й забезпечувати стабільний розвиток і фінансову стійкість галузі. Саме тому розробка стратегії фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств є основою для вибору альтернативи визначення найкращої спрямованості фінансової діяльності, вибору напрямку організації фінансових відносин як за межами, так і всередині підприємства, та максимальне підвищення вартості підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розробки стратегії присвячено багато праць зарубіжних і вітчизняних економістів, у яких детально розглядається процес формування та реалізації стратегії фінансового забезпечення, що зумовлює актуальність цієї проблеми.

Питанню розробки стратегії фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств приділяють увагу такі вчені, як В. Андреева, М. Білик, Н. Виговська, В. Гриненко, О. Гудзь, Л. Довгань, І. Ігнат'єва, Є. Кайлюк, Г. Кіндрацька, Г. Кірейцев, Г. Крамаренко, А. Крушинська, М. Мартиненко, В. Немцов, О. Петрук, В. Синчак, Н. Танклевська, О. Чорна.

Проте існує потреба в ґрунтовному дослідженні питань, пов'язаних із методологією розробки та оцінювання стратегії фінансового забезпечення аграрних підприємств.

Метою цієї статті є визначення стратегії фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств та розкриття змісту понять «фінансова стратегія» та «стратегія фінансового забезпечення».

Результати дослідження. В умовах ринкових відносин виникає необхідність визначення тенденцій фінансового стану сільськогосподарського підприємства, а також свідомого науково обґрунтованого перспективного передбачення напрямів розвитку виробництва, орієнтації у фінансових можливостях та перспективах досягнення поставлених цілей. Ефективним інструментом успішного ведення господарської діяльності є розробка фінансової стратегії, спрямованої на фінансову стабільність, збереження та приріст капіталу, отримання доходу [1, с. 72]. А також економію всіх видів витрат, мобілізацію капіталу для підтримки виробничих, дослідницьких, маркетингових та інших стратегій, максимальне підвищення вартості підприємства [2, с. 42].

О. Гудзь, Г. Кіндрацька та М. Білик виділяють два напрями змістовного тлумачення фінансової стратегії – у широкому й вузькому розумінні. Американські економісти Р. Кларк, В. Вільсон, Р. Дейнс та С. Надо вважають, що фінансова стратегія зображає розвиток підприємства в майбутньому, визначаючи її «...як довгостроковий курс фінансової політики, розрахований на перспективу, що передбачає розв'язання масштабних завдань підприємства». Однак існує вузьке розуміння завдання фінансової стратегії, яке зводиться лише «до використання власних і залучення зовнішніх фінансових ресурсів для досягнення стратегічної конкурентної переваги» [3, с. 98–99; 4, с. 246].

Фінансова стратегія – це:

1) комплекс заходів, спрямованих на досягнення перспективної фінансової мети;

2) якісно визначена, узагальнена модель фінансових дій організації, яку їй необхідно реалізувати для досягнення поставлених цілей за допомогою координації й розподілу своїх ресурсів;

3) довгострокова мета діяльності підприємства, держави, суспільства, що зображає основні принципи їх фінансової політики та вибору фінансового забезпечення реалізації корпоративного управління;

4) траєкторія довгострокового руху фінансових ресурсів, зумовлена перспективними завданнями, які виникають у результаті прийнятої фінансової політики [5, с. 61; 6, с. 239].

При цьому, Н. Танклевська, О. Біла, І. Чуй, І. Бойчик, О. Шеремет та Г. Філіна відзначають, що фінансова стратегія – це довготривалий напрям фінансової політики, розрахований на перспективу, який передбачає вирішення масштабних завдань, визначених економічною та соціальною стратегіями [7, с. 27; 8, с. 74; 9, с. 93; 10, с. 122; 11, с. 13]. Іншої думки дотримуються І. Бланк, В. Синчак, А. Крушинська, І. Пилипенко та З. Герасимчук, зазначаючи, що фінансова стратегія є одним із найважливіших видів функціональної стратегії підприємства, яка забезпечує основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найефективніших шляхів їх досягнення, адекватного коригування джерел формування й напрямів використання фінансових ресурсів у разі зміни умов зовнішнього середовища [12, с. 104; 13, с. 82; 14, с. 334; 15, с. 58].

У науковій роботі О. Гудзь виділяє, що фінансова стратегія відіграє важливу роль в ефективній дії механізму забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств, що сприятиме постійному й стабільному підвищенню їх ефективності та прибутковості [16, с. 326].

При цьому О. Нагорна зазначає, що основою фінансової стратегії є стратегія фінансового забезпечення, мета якої полягає у забезпеченні відповідної рентабельності, платоспроможності, фінансової стійкості та фінансової стабільності підприємства. Стратегія фінансового забезпечення являє собою комплексною програмою дій, яка спрямована на забезпечення цілей, завдань, принципів формування та ефективного використання фінансових ресурсів, методів та джерел фінансування, розраховані на перспективний розвиток і підвищення конкурентних переваг підприємства з урахуванням специфіки галузі [17].

Стратегія фінансового забезпечення – це розробка плану одержання коштів для розвитку, розширення, створення підприємства, фірми [18, с. 192].

Є. Сахно зазначає, що фінансова стратегія – це стратегія забезпечення фірми грошовими коштами [19, с. 288–289]. Ми не погоджуємося із цією думкою, так як вважаємо що «фінансова стратегія» і «стратегія фінансового забезпечення» – різні речі.

На нашу думку, поняття «фінансова стратегія» ширше, яке означає довгостроковий план дій щодо організації та ведення успішної фінансової діяльності. Фінансова стратегія є складником загальної стратегії підприємства. Стратегія фінансового забезпечення сільськогосподарського підприємства – це складний процес, який включає в себе пошук, залучення, мобілізацію й розподіл матеріальних і нематеріальних ресурсів з усіх можливих джерел фінансування, та розробка заходів щодо використання наявних коштів для ефективного функціонування підприємства.

Така стратегія є основою для створення фінансового потенціалу сільськогосподарського підприємства.

Зауважимо, що вибір цілей стратегії залежить від обраних підприємством основних підходів до фінансового забезпечення сільськогосподарського підприємства, спрямованих на перспективний розвиток. Предметом розробки певного підходу стратегії фінансового забезпечення підприємства є створення таких умов фінансового забезпечення підприємства, які сприятимуть підвищенню рівня зростання прибутковості та покращення його основних виробничих, фінансово-економічних показників. З огляду на це, О. Нагорна виділяє такі підходи для досягнення стратегічних цілей фінансового забезпечення підприємств:

- поступового розвитку;
- стабілізаційний;
- інертний;
- захисний, або антикризовий [17].

На нашу думку, зазначені підходи стратегії фінансового забезпечення можна адаптувати до підходів фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. При цьому М. Мартиненко, та І. Ігнат'єва виділяють з-поміж інших споживчо-орієнтовний підхід [20, с. 178–179]. Проте І. Саух визначає лише два підходи: блочно-модульна реструктуризація, яка полягає у взаємодії системи ресурсного забезпечення, управління та кадрового потенціалу, та функціональна структуризація формування власного внутрішнього потенціалу [21, с. 259].

Л. Довгань, Ю. Каракай та Л. Артеменко запропонували чотири підходи до розробки стратегії: головний стратегічний, «делегування повноважень», спільний (колабораційно-ініціативний) [22, с. 256–257].

Н. Танклевська виділяє основні етапи формування фінансової стратегії підприємства:

- визначення загального часу, на який формується фінансова стратегія;
- формування стратегічного завдання фінансової діяльності підприємства;
- розробка фінансової політики щодо окремих аспектів фінансової діяльності;
- конкретизація показників фінансової стратегії за періодами її реалізації;
- оцінення розробленої фінансової стратегії [7, с. 285–286].

І. Бланк зазначає, що процес формування фінансової стратегії підприємства здійснюється так:

1. Визначається загальний період формування фінансової стратегії.
2. Формуються стратегічні цілі фінансової діяльності.
3. Розробляється фінансова політика за відділами – аспектам фінансової діяльності.
4. Конкретизуються показники фінансової стратегії за періодами її реалізації.
5. Оцінюється розроблена фінансова стратегія [23, с. 349–352].

Згідно тверджень Л. Костирко, Р. Костирко, Н. Темнікова, вирізняють такі етапи формування стратегії підприємства:

- оцінення, на скільки розроблена фінансова стратегія узгоджується із загальною стратегією підприємства;
- експрес-діагностика оцінення сильних і слабких сторін фінансово-економічної діяльності підприємства;
- обґрунтування вибору фінансової стратегії на основі комплексного оцінення потенціалу фінансової стійкості та ризику;
- вибір фінансової стратегії стійкого розвитку підприємства на основі результатів діагностики потенціалу фінансової стійкості;

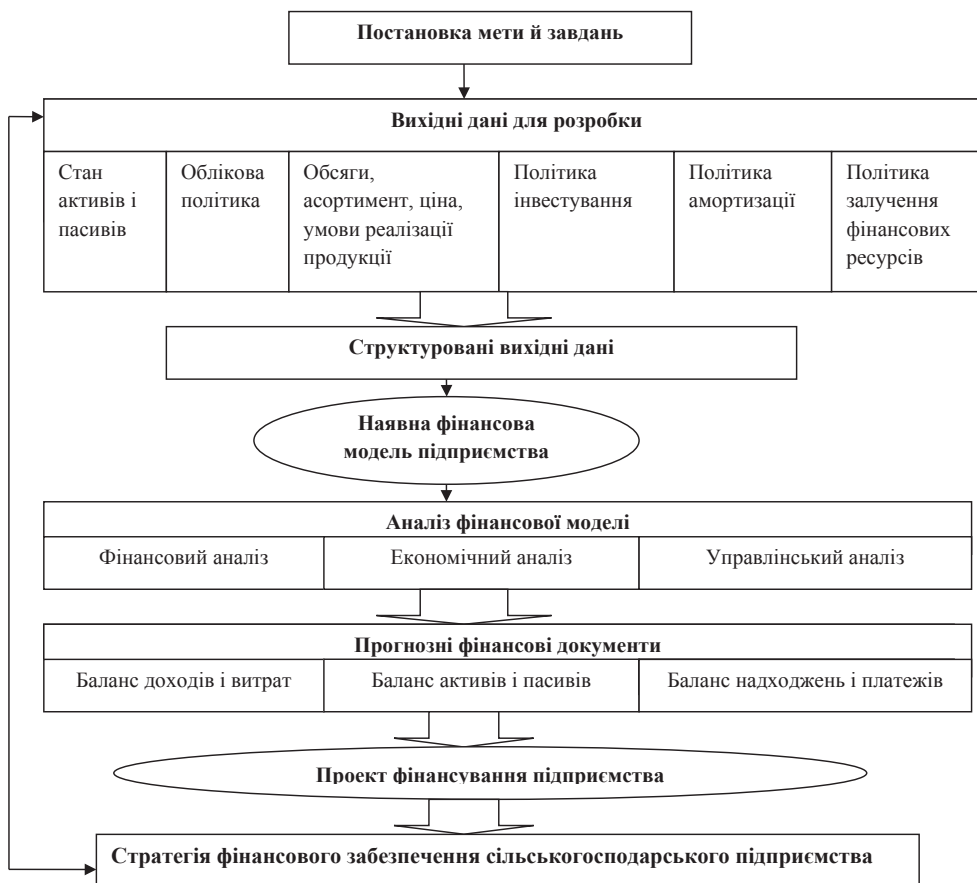

Рис. 1. Алгоритм розробки стратегії фінансового забезпечення

Джерело: побудовано автором на основі [24, с. 201; 25, с. 107; 26, с. 164]

Рис. 2. Етапи формування стратегії фінансового забезпечення

Джерело: побудовано автором на основі [13, с. 94; 12, с. 115; 27, с. 163; 28, с. 13–16]

– аналіз ефективності реалізації фінансової стратегії підприємства на основі оцінювання синергетичного ефекту та якісних характеристик фінансової стратегії (див. рис. 1) [24, с. 200].

Ефективна реалізація стратегії фінансового забезпечення базується на дієвій розробці й упровадженні фінансової стратегії підприємства, яка здійснюється за такими етапами (див. рис. 2).

Так, Г. Крамаренко та О. Чорна в процес формування фінансової стратегії підприємства включає такі основні етапи:

- визначення періоду реалізації стратегії;
- аналіз факторів зовнішнього фінансового середовища підприємства;
- формування стратегічних цілей фінансової діяльності підприємства;
- розробка фінансової політики;
- розробка системи заходів для забезпечення реалізації фінансової стратегії;
- оцінення розробленої фінансової стратегії [29, с. 163].

Висновки. Отже, стратегія фінансового забезпечення сільськогосподарського підприємства – це складний процес, який включає в себе пошук, залучення, мобілізацію та розподіл матеріальних і нематеріальних ресурсів з усіх можливих джерел фінансування, та розробка заходів використання наявних коштів для ефективного функціонування підприємства. Особливої уваги потребує сфера застосування цієї стратегії, так як вона пов'язана з високою ризикованістю та сезонністю сільськогосподарського виробництва. З-поміж усіх поданих підходів, ми виділимо такі:

- поступового розвитку;
- стабілізаційний;
- інертний;
- захисний, або антикризовий.

До основних етапів розробки стратегії фінансового забезпечення ми відносимо: визначення періоду формування фінансової стратегії, формування стратегічних цілей, розробку фінансової політики, конкретизацію показників фінансової стратегії в період її реалізації, оцінення розробленої фінансової стратегії.

Список використаних джерел:

1. Берднікова Т. Аналіз та діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства : [навч. посібник] / Т. Берднікова. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 72 с.
2. Довбня С. Стратегія підприємства : [навч. посібник] : у 2-х ч. / С. Довбня, А. Найдовська, М. Хитько. – Дніпропетровськ : НМетаАУ, 2011. – Ч. 1. – 42 с.
3. Гудзь О. Фінансові стратегії забезпечення конкурентоспроможності підприємства / О. Гудзь // Financial space. – 2013. – № 4(12). – С. 98–99.
4. Кіндрацька Г. Фінансова стратегія організації: напрями удосконалення методики розроблення / Г. Кіндрацька, М. Білик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2007. – № 594. – С. 244–253.
5. Венгер В. Фінанси : [навч. посібник] / В. Венгер. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 61с.
6. Фінанси : [навч. посібник] / [В. Загорський, О. Вовчак, І. Благун, І. Чуй]. – К. : Знання, 2006. – 239 с.
7. Танклевська Н. Фінансова політика сталого розвитку аграрних підприємств України: теорія, методологія, практика : [монографія] / Н. Танклевська. – Херсон : Айлант, 2010. – 376 с.
8. Біла О. Фінанси : [навч. посібник] / О. Біла, І. Чуй. – Львів : Магнолія 2006, 2012. – 74 с.
9. Бойчик І. Економіка підприємства : [навч. посібник] / І. Бойчик. – К. : Атіка, 2006. – 93 с.
10. Шеремет О. Фінанси для фінансистів : [підручник] / О. Шеремет, І. Дем'яненко, К. Багацька ; за заг. ред. Т. Говорушко. – К. : Центр навчальної літератури, 2013. – 122 с.
11. Філіна Г. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : [навч. посібник] / Г. Філіна. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 320 с.
12. Бланк І. Фінансовий менеджмент : [навч. посібник] / І. Бланк. – К. : Ельга, 2008. – 724 с.
13. Синчак В. Фінансовий менеджмент : [навч. посібник] / В. Синчак, А. Крушинська. – Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2013. – 504 с.
14. Рясних І. Основи фінансового менеджменту : [навч. посібник] / І. Рясних. – К. : Академвидав, 2010. – 334 с.
15. Герасимчук З. Фінансовий менеджмент : [навч. посібник] / З. Герасимчук, І. Вахович. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 58 с.
16. Гудзь О. Забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія, практика : дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.04 / О. Гудзь. – К., 2007. – 326 с.
17. Нагорна О. Стратегія фінансового забезпечення підприємств комунального господарства: сутність та особливості / О. Нагорна // Ефективна економіка : електронне фахове видання Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. – 2012. – № 9. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1385.htm>.
18. Гриньова В. Фінанси підприємств : [навч. посібник] / В. Гриньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2004. – 192 с.
19. Сахно Є. Менеджмент малих та середніх підприємств : [навч. посібник] / Є. Сахно, С. Пономаренко, М. Дорош. – К. : Кондор-Видавництво, 2013. – 342 с.
20. Мартиненко М. Стратегічний менеджмент : [підручник] / М. Мартиненко, І. Ігнат'єва. – К. : Каравела, 2006. – 319 с.
21. Саух І. Фінансовий потенціал підприємства: принципи та особливості його формування / І. Саух // БізнесІнформ. – 2015. – № 1. – С. 259–262.
22. Довгань Л. Стратегічне управління : [навч. посібник] / Л. Довгань, Ю. Каракай, Л. Артеменко. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 440 с.
23. Бланк І. Словарь-справочник фінансового менеджера / І. Бланк. – 1-е изд. – К. : Ника-Центр, 1998. – 480 с.
24. Костирко Л. Стратегічний фінансовий менеджмент : [навч. посібник] / Л. Костирко, Р. Костирко, Н. Темнікова ; Мін-во освіти і науки України, Східноукраїнський національний ун-т ім. В. Даля. – Луганськ : Ноулідж, 2014. – 431 с.
25. Розумович Н. Розробка та реалізація конкуренто-орієнтованої фінансової стратегії машинобудівних підприємств / Н. Розумович // Вісник ХДУ. – 2014. – Вип. 6. – Ч. 3. – С. 106–109.
26. Даценко Г. Теоретичні аспекти формування фінансової стратегії в системі регулювання діяльності підприємства / Г. Даценко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2005. – № 5. – Т. 2. – С. 162–165.
27. Немцов В. Стратегічний менеджмент : [навч. посібник] / В. Немцов, Л. Довгань. – К. : УВПК, 2001. – 163 с.
28. Саєнко М. Стратегія підприємства : [підручник] / М. Саєнко. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 390 с.
29. Крамаренко Г. Фінансовий менеджмент : [підручник] / Г. Крамаренко, О. Чорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 163 с.

Анотація. Стаття посвячена теоретическим аспектам разработки стратегии финансирования. Рассмотрены толкования понятий «финансовая стратегия» и «стратегия финансового обеспечения». Определены подходы к построению алгоритма формирования стратегии финансового обеспечения на сельскохозяйственных предприятиях и этапы построения этой стратегии.

Ключевые слова: стратегия финансового обеспечения, финансовая стратегия, финансовые ресурсы, сельскохозяйственное предприятие, производство.

Summary. The article is devoted to theoretical aspects of the development of a funding strategy. The interpretation of “financial strategy” and “strategy of financial providing”. Here is revealed differences between them. It is also considered the approaches of construction of algorithm of formation of strategy of financial providing to agricultural enterprises. The stages of building of this strategy were determined.

Key words: strategy of financial providing, financial strategy, financial resources, agriculture enterprise, manufacture.

УДК 338.48:659.1

Тарасюк Г. М.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедрою менеджменту організацій і адміністрування
Житомирського державного технологічного університету*

Мілінчук О. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування
Житомирського державного технологічного університету*

Tarasyuk G. M.

*Doctor of Economic Science, Professor,
Head of Organization Management and Administration Department
Zhytomyr State Technological University*

Milinchuk O. V.

*Candidate of Economic Science, Associate Professor,
Associate Professor of Organization Management
and Administration Department
Zhytomyr State Technological University*

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОГО ТУРИЗМУ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТУРИСТИЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

UKRAINIAN TOURISM DEVELOPMENT WITHIN WORLD TOURISM TENDENCIES FRAMEWORK

Анотація. У статті підкреслено важливість туризму як економічного та соціального феномену, частка якого у світовому ВВП становить 10% та 30% світового експорту послуг. Проведено аналіз статистичних даних Світової організації туризму та узагальнено основну динаміку зміни туристичних потоків за світовими макрорегіонами. На основі наявних тенденцій здійснено прогноз розвитку туристичних потоків на 2016 р. Визначено сучасний стан розвитку вітчизняного туризму. Узагальнено вітчизняні та світові напрями розвитку туристичної індустрії.

Ключові слова: туризм, світові туристичні потоки, в'їзні та виїзні туристичні потоки, туристичні тенденції.

Вступ та постановка проблеми. Ринок туристичних послуг є одним із ключових для економіки різних країн, охоплюючи інтереси багатьох суб'єктів господарювання: туристичних підприємств, транспортних компаній, закладів розміщення, харчування, екскурсійних бюро, музеїв, театрів, інших закладів дозвілля, виробників супутніх послуг і товарів (рекламних компаній, засобів мас-медіа, видавництв, виробників сувенірів, традиційних товарів у певних країнах тощо). Сфера туризму підтримує близько

50 суміжних галузей. Один турист забезпечує роботою 11 осіб, а створення додаткового робочого місця в туристичній індустрії коштує в 20 разів дешевше, ніж у галузях промисловості. Туризм є одним із секторів економіки світу, який швидко розвивається, а за стабільно високу динаміку розвитку протягом цілого століття був названий «економічним та соціальним феноменом ХХ століття». Сьогодні цей сектор, обсяг доходів якого рівний та/або перевищує товарообіг в таких традиційно прибуткових